

10de VERGADERING. — 22 DECEMBER 1921.

Regeling van werkzaamheden. Verslag uitgebracht over verzoekschriften. Interpellatie van Embden.

10de VERGADERING.**VERGADERING VAN DONDERDAG 22 DECEMBER 1921.**

(Bijeenroepingsuur 11 voormiddag.)

Ingekomen: 1°. verzoekschriften; 2°. verklaringen van adhaesie. — Verslag uitgebracht over verzoekschriften. — Interpellatie van den heer van Embden, betreffende de afschaffing van den portvrijdom. — Aanneming eener motie van den heer van Embden ten aanzien van den portvrijdom. — Behandeling en aanneming van verschillende ontwerpen van wet. — Staking van stemmen over het ontwerp van wet betreffende de Kieswet.

Voorzitter: de heer van Voorst tot Voorst.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 45 leden, te weten:

de heeren van der Lande, Verheijen, de Boer, van Wasse-naer van Catwijk, van Embden, van Basten Batenburg, van Swaay, Haffmans, Franssen, Fokker, Idenburg, van der Hoeven, Binnerts, Cremer, van der Does de Willebois, Reekers, van den Berg, Blomjous, Dojes, van Houten, van der Feltz, de Vos van Steenwijk, van Nierop, Gilissen, Geertsema, Arntz, Kraus, Beelaerts van Blokland, Mendels, Vliegen, mevrouw Pothuis-Smit, de heeren van der Maesen de Sombreff, de Gijselaar, de Waal Malefijt, Michiels van Kessenich, Bergsma, van Lanschot, Slingenberg, van Kol, Smeenge, Anema, Bosch van Oud Amelisweerd, Smits en van Loon,

en de heeren Ministers van Binnenlandsche Zaken, van Financiën, van Waterstaat, van Landbouw, Nijverheid en Handel en van Arbeid.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen:

1°. de volgende verzoekschriften:

een, van het bureau van den Middenstandsbond te 's Gravenhage, betreffende het aanwezige wetsontwerp tot aanvulling en wijziging van de Zegelwet 1917;

een, van de Nederlandsche Vereeniging van handelaren in buitenlandsch meel te Amsterdam;

een, van de Vereeniging voor den graan-, meel- en zaadhandel te Amsterdam;

den Bond van meel- en bloemfabrikanten, gevestigd te Amsterdam;

de Vereeniging van handelaren in bouwmaterialen in Nederland, gevestigd te Utrecht;

Handelingen der Staten-Generaal. — 1921—1922. — I.**(Voorzitter e. a.)**

de Kamers van Koophandel en Fabrieken te Dordrecht, Harlingen, Appingedam,

alle betreffende bovengenoemd wetsontwerp.

Deze adressen zullen worden gesteld in handen van de Commissie voor de Verzoekschriften;

2°. twee verklaringen van adhaesie aan het adres van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Dordrecht, van: de afdeling Dordrecht van den Nederlandschen Bond van Behangers-, stoffeerders-, meubel- en beddenmakerspatroons;

het adviesbureau voor den Middenstand, district Dordrecht.

Deze verklaringen worden voor kennisgeving aangenomen.

De heer Geertsema, voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften, brengt het volgende verslag uit:

In handen van uw Commissie zijn gesteld de volgende verzoekschriften:

I. een, van het Bureau van den Middenstandsbond, te 's Gravenhage;

II. een, van de Nederlandsche Vereeniging van handelaren in buitenlandsch meel, te Amsterdam;

III. een, van de Vereeniging voor den graan-, meel- en zaadhandel, te Amsterdam;

IV. een, van den Bond van meel- en bloemfabrikanten, gevestigd te Amsterdam;

V. een, van de Vereeniging van handelaren in bouwmaterialen in Nederland, gevestigd te Utrecht;

VI. een, van de Kamers van Koophandel en Fabrieken te Dordrecht, Harlingen en Appingedam;

alle verzoekende, het ontwerp van wet tot aanvulling en wijziging van de Zegelwet 1917, althans in zijn tegenwoordigen vorm, te verwerpen op de door hen in hun adressen nader omschreven gronden.

Uw Commissie stelt voor, deze adressen ter griffie neder te leggen, ter inzage van de leden, om daarop te kunnen acht slaan bij de behandeling van genoemd ontwerp van wet.

Aan de orde is:

A. de interpellatie van den heer van Embden betreffende de afschaffing van den portvrijdom.

De heer van Embden: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen met de Kamer zeer mijn dank te betuigen voor de mij in deze verleende toestemming.

Mijnheer de Voorzitter! De gedragslijn van den Minister van Waterstaat in zake de afschaffing van den portvrijdom, waarover ik hem enkele vragen heb te stellen, plaatst de Kamer voor een wel zeer buitengewoon geval. Zie ik wel, dan geschiedt er niets minder, dan dat een belangrijke belofte van den Minister, die kennelijk voorwaarde is geweest voor de aanneming van een wetsontwerp, door hem eenzijdig wordt teruggenomen.

Om deze ernstige klacht te staven, moet ik de lotgevallen van het wetsontwerp tot wijziging der Postwet in korte trekken in de herinnering terugroepen.

Deze wijziging, die ons in den aanvang van dit jaar werd voorgelegd, bevatte algemeene tariefsverhooging en afschaffing van den portvrijdom. In het eerste werd berust, omdat de onvermijdelijkheid werd ingezien, maar tegen het laatste rees allerwege verzet.

Dit verzet begon kalm, doch allengs kwamen tijdens de discussies zoozeer de hinderlijke gevolgen van die afschaffing aan het licht, dat het verzet steeds ernstiger werd, en ten slotte de val van het geheele wetsontwerp zeker scheen.

Op Dinsdag 15 Februari van dit jaar begon de discussie. De heer van der Maesen de Sombreff opende de rij der sprekers en opperde ernstige bedenkingen. Hij verwachtte van

(van Embden.)

die afschaffing noodloze omslachtigheid, groote kosten en weinig voordeelen. De heer Bergsma sloot zich hierbij aan en niet anders deden de heeren Mendels en Smeenge, die in het licht stelden, dat groote rompslomp het gevolg zou zijn. De heer Mendels veronderstelde, dat hier het publiek en de diverse Overheidsorganen werden opgeofferd aan het comptabiliteitsstokpaardje van een of anderen hoofdamtenaar.

De Minister verdedigde het wetsontwerp, maar, toen hij in eersten termijn was uitgesproken, verklaarde de heer Bergsma dat de zaak hem nu eigenlijk nog minder duidelijk was geworden dan vroeger, neen, dat het nog veel ingewikkelder en omslachtiger zou zijn, dan hij gevreesd had.

Alsdan bracht evenwel de heer de Waal Malefijt een nieuw element in het debat, dat zou blijken de discussie verder te blijven beheerschen, n.l. dit, dat de financiële lasten, die door de opheffing aan de gemeentebesturen zouden worden toegeschoven, een nieuw en groot bezwaar tegen de aanneming van dit wetsontwerp opleverden.

Ons geacht medelid dan, dat ik zoeven noemde, sprak als volgt (men vindt het op bladz. 286 der *Handelingen*):

„Het ligt misschien aan mij, maar tot nog toe verkeerde ik in de meening, dat wij hier gingen treffen een administratieve maatregel. Men redeneerde: tot nog toe drukte het deficit van de posterijen op één Departement, terwijl het toch eigenlijk veroorzaakt wordt door alle Departementen samen, dus nu zullen wij eens zien, hoeveel ieder Departement daarvoor moet bijdragen. Maar ik had niet het minste vermoeden, dat men van plan was, de gemeenten en de waterschappen eens te plukken. De Minister heeft in zijn antwoord uitdrukkelijk gezegd, dat ook de gemeentebesturen moeten bijdragen, maar hoe heb ik het nu? Het is van algemeene bekendheid, dat de gemeentekassen op het moment in zeer moeilijke omstandigheden verkeerden, en dat men moet doen wat men kan om de lasten van de gemeenten niet hooger op te voeren.”

De volgende spreker eindelijk, de heer van der Feltz, steunde de reeds gemaakte opmerkingen en, overwegende dat de bedenkingen op dat oogenblik niet te ondervangen schenen, stelde hij voor schorsing der beraadslaging. Aldus geschiedde; het wetsontwerp werd van de agenda van dien dag afgevoerd, het was voor de eerste maal vastgelopen, niemand had het dien dag verdedigd.

Den volgenden dag, Woensdag 16 Februari, vonden wij — de heeren zullen het zich herinneren — op onze lessenaars een uitvoerige leidraad, waarin de Minister uiteenzette op welke wijze hij den maatregel in de praktijk dacht toe te passen, een leidraad bedoeld om ons gerust te stellen dat de zaak in de praktijk coulant en eenvoudig zou gaan, maar die werkte als olie op het vuur; de schrik sloeg ons allen om het hart. In dien leidraad was de zaak nog veel formalistischer geworden voor de gemeentebesturen dan men verwacht had, er zou veel erger rompslomp door ontstaan dan pessimisten onder ons zich hadden kunnen denken. Dat noemden de heeren van het hoofdbestuur der posterijen nu een eenvoudige regeling! De heer Bergsma zette aanstonds de discussie voort en sprak nu veel scherper tegen het voorstel dan tot dusver geschied was. Aan het debat deelnemend trachtte ik nu een compromis aan de hand te doen, dat weldra door verschillende leden gesteund werd en dat, ware de Minister er op ingegaan, waarschijnlijk alle misère had voorkomen. Erkennend toch de wenschelijkheid, dat de postbegroting zoo mogelijk sluitend zou zijn, gaf ik in overweging, de verschillende prestaties, die de post voor officieele lichamen verricht, wel in hun waarde te doen berekenen en daartoe desgewenscht zorgvuldig steekproeven te nemen en ze ook wel op de bedrijfsrekening der posterijen tegood te schrijven, maar ze niet effectief te laten betalen.

Op dat denkbeeld werd door den Minister echter niet ingegaan.

De heer van der Feltz verklaarde daarop, niet bereid te zijn de gemeenten te belasten met nieuwe uitgaven en in denzelfden zin spraken de heeren van der Maessen, de Waal Malefijt, Smeenge en Fokker. De laatste wees er op, dat ook de

uitgaven voor waterschapsbesturen niet reëel mochten worden berekend en dat menige uitgaaf voor correspondentie door de gemeenten geschiedt in 's Rijks belang, omdat bijv. het Departement van Oorlog veel en vaak volumineuze stukken zendt, waarover men tot dusver alleen moest corresponderen, terwijl men nu voortaan ook de porto's zou hebben te betalen.

Deze bedenkingen werden ten slotte nog ondersteund door de heeren Vliegen en van der Hoeven. En alweder heeft ook in deze tweede vergadering niemand het wetsontwerp verdedigd; de heeren zullen aanstonds hooren waarom het van eenig belang is, dat ik dit alles recapituleer.

Nadat nu nog door den heer van der Feltz verlangd was opschorting van de afschaffing van den portvrijdom tot dat nader overleg met de Kamer zou zijn gepleegd, was het einde, dat op aandrang van den heer Bergsma het wetsontwerp andermaal van de agenda werd afgevoerd.

Tot zoover deze korte samenvatting van het debat. Ik ben overtuigd, dat ik met deze gecomprimeerde editie niet voldoende recht doe wedervaren aan de belangrijke adviezen, die toenmaals door onze geachte medeleden gegeven zijn, maar mijn verontschuldiging zal te vinden zijn in den plicht geen misbruik van den tijd te maken.

Maar nu veroorloof ik mij, in dit stadium van de zaak melding te maken van een klein incident, in den goeden zin. Zijn Excellentie zal zich misschien herinneren, dat ik hem na afloop der vergadering heb opgezocht in de Ministerkamer van dit gebouw en dat ik toen de eer had met hem en den directeur-generaal der posterijen over het wetsontwerp te confereren. Ik deed dien stap, omdat ik voor mij tegen het tot stand komen van de wet geen bezwaar had. Ik vond het beginsel van die commercieele verrekening juist, maar ik erkende anderzijds, dat de geopperde bedenkingen ten opzichte vooral van de gemeentebesturen allen grond hadden, en ik wees er de beide heeren op, dat zij zeker wel inzagen dat het wetsontwerp, zooals het er nu voorstond, zou vallen als een baksteen. Nu, de stemming op deze conferentie was inderdaad geenszins opgewekt en de Minister gaf mij toe, dat hij inderdaad het groote gevaar van het vallen van het wetsontwerp voorzag. Welnu, ik drong er bij hem op aan, dat hij om het te redden een brug zou zien te slaan, hetzij door overnemen van mijn denkbeeld van noteeren maar niet betalen, hetzij door te bevorderen de overneming van de kosten van de gemeentebesturen door Binnenlandsche Zaken, opdat het wetsontwerp kon tot stand komen, iets waarop ik zelf, gelet op zijn overigen inhoud, ook nog wel prijsstelde. Ik vermeld dit kleine incident, omdat het aantoonde, dat ik geenszins op alle punten een onverzoeenlijk bestrijder in deze materie ben geweest, integendeel, dat ik zelfs naar mijn bescheiden krachten den Minister heb getracht behulpzaam te zijn om zijn moeilijkheden uit den weg te ruimen. Maar tot mijn spijt moet ik er nu aan toevoegen, dat ik voor mijn tegemoetkoming wel heel slecht beloofd ben geworden door 's Ministers daad van thans: de verbreking van de belofte, die hij den volgenden dag aan de Kamer geven ging.

Ik laat overigens dit persoonlijk element verder geheel rusten, want het is een zaak van de Kamer geworden, tegenover welke immers de belofte officieel is uitgesproken.

En nu het derde en laatste bedrijf van deze kleine tragedie. Op Donderdag 17 Februari kwam de wet voor de derde maal in behandeling en was de Minister van Binnenlandsche Zaken aanwezig. En deze sprak toen het verlossende woord: De Regeering is te rade gegaan en is, in strijd met haar eerste weigering dienaangaande, bereid, de nieuwe uitgaven die voor de gemeentebesturen hieruit zullen voortvloeien, over te nemen ten laste van het Rijk. De gemeentebesturen zouden worden gedefrayeerd. Op het vernemen van dit goede nieuws verklaarde men nu van vele kanten de moeilijkheden voor overwonnen. Voordat de wet echter passeerde, heb ik mij nog een vraag veroorloofd, die er m. i. op aankwam, en het blijkt uit den loop der zaken, dat dit niet onjuist gezien was. Ik zeide:

„Daarnevans heb ik nog even één dubium naar voren te brengen. De toezegging van den Minister van Binnen-

(van Embden.)

landsche Zaken, die naar ik dan hoop straks nog op enkele punten zal worden aangevuld door den Minister van Waterstaat, is zeer op prijs te stellen, maar haar verwezenlijking hangt ten slotte af van den wetgever. Er moeten daarvoor een paar supplettoire begrotingen passeeren, die niet slechts strikt formeele beteekenis hebben, die immers zullen behelzen een voorloopige nadere precisering of voortzetting van de financieele verhouding tusschen Rijk en gemeenten.

Daarom zou het gewenscht zijn, en ik denk dat de Minister van Waterstaat daartegen geen bezwaar zal hebben, de opheffing van den portvrijdom eerst in werking te laten treden nadat deze nader vereischte wetjes zijn tot stand gekomen. Legislatief kan dit, omdat verschillende artikelen van de wijziging van de Postwet krachtens art. XX op verschillende tijdstippen in werking mogen treden. En door de wet voor het overige aanstonds in te voeren, wordt aan het interen van nageoeg een millioen per maand dan reeds grootendeels een einde gemaakt. Wil de Minister de bedoelde opschorting toezeggen, dan is naar ik meen de zaak geheel in orde."

De Minister antwoordde daarop, na eerst mijn naam in een ander verband genoemd te hebben, onmiddellijk daarop, dus kennelijk ook aan mijn adres, het volgende:

„Er bestaat bij mij niet het minste bezwaar om de invoering van de opheffing van den portvrijdom uit te stellen totdat bij supplettoire begroting voor de verschillende Departementen zijn aangevraagd de bedragen, welke noodig zullen zijn."

Bekijkt men deze verklaringen, vraag en antwoord, onder de loupe, dan is er eenige incongruentie waarneembaar. Ik zeide: wij kunnen niet tevreden zijn met de toezegging van den Minister van Binnenlandsche Zaken, er moeten zijn tot stand gekomen wetten, terwijl de Minister slechts sprak van „aanvragen" van wettelijke goedkeuring. Ik heb dat aanstonds gevoeld, maar meende de feestelijke stemming der verzoening niet te moeten verstoren door het debat te rekken. Aangezien evenwel 's Ministers toezegging slechts waarde kan hebben indien er zijn wetten, door de beide Kamers aangenomen, beteekent de bona fide uitlegging van zijn antwoord toch ongetwijfeld: de totstandkoming dier wetten. Ook al ware het anders — ik merk dit in het voorbijgaan op — dan maakt toch nu de Minister zich op, den portvrijdom af te schaffen zelfs zonder de wetten te hebben ingediend!

Men zal aanstonds zien uit een gebeurtenis, die een paar dagen geleden in de Tweede Kamer heeft plaats gehad, van hoeveel belang het is om de ruime, de loyale opvatting der toezegging vast te houden.

Wij zijn nu sedert Februari in afwachting geweest van de diverse maatregelen en het overleg, die noodig schenen. En ziet, plotseling verschijnt op 28 November jl. een brief van den Minister van Waterstaat aan u, Mijnheer de Voorzitter, en aan uw ambtgenoot in de Tweede Kamer, waarin ons eenvoudig wordt medegedeeld, dat de opheffing van den portvrijdom zal ingaan op 1 Januari a.s. Ik heb toen aanstonds een korte vraag ingezonden, waarbij ik opmerkte, dat dit niet klopte met hetgeen aan de Eerste Kamer was beloofd, en vroeg: hoe zit dat?

Het antwoord, dat ik daarop heb ontvangen, heeft mij verbaasd doen staan. Ik kon mijn oogen niet gelooven, toen ik dat las. Ik heb, zoo betoogt de Minister, die toezegging wel gegeven, maar ik heb de zaak nog eens nagegaan, en het is mij gebleken, dat er zooveel nadeel voor het Rijk aan is verbonden, dat ik er erge spijt van heb en haar bij nader inzien maar terugneem.

Niet meer of minder dan dat. Maar is dat werkelijk de bedoeling, dan beteekent het niets geringers dan een opzeggen van de zijde van den Minister van elke samenwerking met de Kamer. Wanneer een bewindsman zegt: ik heb het toen beloofd om die wet er door te halen, maar ik doe het ten slotte

toch niet, dan is elk overleg met hem, over welke materie ook, niet langer mogelijk.

De Minister tracht natuurlijk in zijn antwoord aan mij zijn houding te rechtvaardigen. Maar met welke argumenten? Ik lees in dien brief in zijn aanhef:

„Bij de mondelinge beraadslagingen in de Eerste Kamer der Staten-Generaal betreffende het ontwerp van de wet van 18 Februari 1921 (*Staatsblad* n°. 69) bestonden bij enkele leden bezwaren tegen afschaffing van het instituut der vrijstellingen van port. In verband hiermede heb ik in de vergadering van genoemde Kamer van 15 Februari jl. toegezegd, dat niet tot afschaffing van den portvrijdom zoude worden overgegaan alvorens de Kamer zoude zijn in kennis gesteld met de verdere plannen ter zake.

Naar aanleiding hiervan heb ik de eer U H.E.G. het navolgende mede te deelen.", enz.

Al dadelijk maakt het een weinig gunstigen indruk te lezen: bij de mondelinge beraadslaging bestonden bij „enkele leden" bezwaren. Het is om den indruk te vestigen bij diegenen, die zich de geschiedenis van dit wetsontwerp niet meer zoo duidelijk herinneren, alsof het hier in het algemeen met instemming ontvangen is, maar dat er enkele bedenkingen tegen gerezen waren. Mede om deze onjuiste voorstelling van zaken recht te zetten, moest ik zooeven het debat recapituleeren. Laat ik het thans in cijfers uitdrukken. Er werd bij die gelegenheid, bij dit vergelijkenderwijze kleine en eenvoudige wetsontwerp, door niet minder dan 12 verschillende sprekers het woord gevoerd, behalve de Ministers, en in verschillende termijnen te zamen is er door de leden 33 keer gesproken. Geen enkele maal heeft men daarbij het ontweap verdedigd en minstens tien van de 12 sprekers hebben te kennen gegeven, dat het voor hen niet te aanvaarden was.

Het maakt nu een misleidenden indruk wanneer men bijna een jaar later zegt: er waren bij enkele leden bezwaren. Bij zulk een klein wetsontwerp zooveel opposanten beteekent veeleer een algemeene veroordeeling van het wetsontwerp. Nog veel onaangenamer indruk echter maakt hetgeen volgt. Ik heb, schrijft de Minister, aan de Eerste Kamer op 15 Februari de belofte gedaan, dat ik den portvrijdom niet zou afschaffen alvorens de Kamer in kennis zou zijn gesteld van mijn maatregelen.

Ja, dat is op zich zelf gezien juist, maar het wordt eerst de volledige waarheid, indien er aan wordt toegevoegd, dat de Kamer niet bereid was, op die toezegging, welke zij onvoldoende vond, de wet aan te nemen, en er aan toevoegt ook, dat twee dagen later door de beide betrokken Ministers een veel verder gaande toezegging gedaan is, door den Minister van Binnenlandsche Zaken: die van overname van de kosten, door den Minister van Waterstaat: opschorting van den maatregel.

Ik vind het zeer pijnlijk, dat in dezen brief dáárover met geen enkel woord wordt gesproken. Het meerdere wordt verzwegen, het mindere wordt naar voren geschoven. De leden, het publiek, de pers, zij worden misleid door deze voorstelling van zaken. Ik heb hier ook in gesprekken met leden bemerkt, dat sommige leden in den waan waren gebracht, dat toenmaals niet anders dan nadere kennisgeving beloofd was.

Neen, de Kamer heeft dat aanbod geweigerd, zij heeft meer geëischt en dat meerdere is gegeven. En nu van tweeën één: de eerste alinea van den brief getuigt of van opzettelijke misleiding of van groote slordigheid. De opsteller van het stuk — want ik begrijp gaarne, dat de Minister met zijn vele drukke bezigheden ook niet alles zelf doet — de opsteller heeft wellicht gespeculeerd op het mogelijke slechte geheugen der Kamer.

Hij heeft dan gedacht: laat ik trachten haar op de mouw te spelden, dat er niets is beloofd dan kennisgeving aan de Kamer. Indien inderdaad de Minister of de hoofdambtenaar, die hem deze circulaire te kwader ure met zooveel vrijmoedigheid heeft ingeblazen, op slecht geheugen gerekend mocht hebben, laat ik hem dan voor wat dengeen betreft die op het

(van Embden.)

oogenblik de eer heeft het woord te voeren, deze illusie ontneemen. Ik heb redelijke, goede administratie ingericht van alle Kamerstukken, ook van de afgedane, en ik houd behoorlijk aantekening van al de ministerieele beloften en overwegingen, voor zooveel die in het oog gehouden moeten worden.

Evenwel, naast de tot dusver geopperde verklaring der bewuste alinea wil ik de mogelijkheid openlaten voor de mildere veronderstelling, dat er in stede van boos opzet slechts slordigheid in het spel is geweest. Moreel ziet het er dan wel beter uit, maar zoo heel veel fraaier wordt het er nog niet van. Het beteekent dus, dat men, wenschende de afschaffing van den portvrijdom toch door te zetten, maar zeer losjes heeft nagegaan, wat er toen in de Eerste Kamer toch eigenlijk gebeurd was. Men heeft er zich toe bepaald even het debat van den 15den Februari, alleen den eersten dag dus, op te slaan, heeft zoo iets gelezen van: ik beloof kennisgeving, heeft voorbijgezien, dat de wet daarop vastliep, en het daarbij gelaten. Ook dat is een behandeling, die allerminst te bewonderen valt. Als men niet eens de moeite doet met even het heele debat na te gaan, getuigt dit van een slordigheid, van een onverschilligheid jegens de Kamer, die weinig vereerend is voor de ambtenaren, die dit stuk hebben opgesteld. Zij hebben dan blijkbaar niet gewerkt aan die schrijftafels, door sierkunstenaars ontworpen, welke, naar de Minister aan de natie heeft uitgelegd, zoo inspireerend werken op hun arbeidsprestatie!

En nu de quaestie die hier dus op de eene of op de andere wijze wordt weggemoffeld: de vergoeding door de begrooting van Binnenlandsche Zaken uit te keeren, de defrayeering te dezer zake van de gemeentebesturen.

Over die cardinale vraag wordt in den brief aan den voorzitter gezegd:

„In de van het Departement van Binnenlandsche Zaken te ontvangen vergoeding is begrepen het bedrag, dat aan het Staatsbedrijf van de Posterijen, de Telegrafie en Telefonie toekomt voor de verzending van de op den openbaren dienst betrekking hebbende correspondentie, uitgaande van de gemeentebesturen.”

Dit vormt een onderdeel van het schema, dat de confererende hoofdamttenaren hebben opgesteld. Wel als administratieve regeling moge deze schets misschien haar waarde hebben, staatsrechtelijk hebben wij er niets aan. Het is een zeer grootmoedige toezegging van de hoofdamttenaren, maar het is nog niet precies hetzelfde als aanvaarding door den wetgever. Totdat deze laatste gesproken heeft, hangt de geheele toezegging in de lucht.

Nu heeft de Minister na zijn stap te hebben gedaan en wellicht door mijn vraag er op attent gemaakt, dat het een zeer onvoorzichtige stap was geweest, getracht dien goed te praten. Ik geloof, het ware verstandiger geweest, indien hij nu maar liever had erkend de onjuistheid van dien stap. Maar neen, Zijn Excellentie is in dezelfde lijn doorgegaan en heeft trachten uit te leggen, dat het vooraf vaststellen van de suppletore begrootingen precies hetzelfde is als het niet vooraf vaststellen daarvan. Hij zegt daaromtrent in zijn reeds geciteerde antwoord:

„De ondergeteekende meent bij nadere overweging, dat aldus volkomen aan de bedoeling van zijn toezegging wordt voldaan. Immers het vervallen van den portvrijdom is door den wetgever uitgesproken. De suppletore begrootingen zullen dus slechts dienen om de wet uit te voeren.”

Ik zou willen vragen: wie loopt daar in? Hier wordt de hoofdzak weder weggelaten. Er moet toch worden onderscheiden enerzijds tusschen overboeking of overname van kosten tusschen de Departementen onderling en anderzijds de toeschuiving, dan wel overname der kosten voor de gemeenten. De eerste vloeit uit de wet voort, de tweede kan zeer goed worden geweigerd. De overname is aanvankelijk ook door de Regeering geweigerd. En waarom waren hier anders de hooggaande golven direct gestild toen eindelijk de toezegging van overname der kosten gegeven was?

Dit is de eerste drogreden. Vervolgens zegt de Minister:

„Zooals uit de getroffen regeling blijkt, is het eerst mogelijk om het door elk Departement bij suppletore begrooting aan te vragen bedrag vast te stellen, nadat door periodieke tellingen (c. q. steekproeven) een overzicht is verkregen van het aantal brieven en drukwerken, dat in 1922 zal worden verzonden.”

Letterlijk is dat waar. Men kan niet in 1921 bepalen, wat in 1922 zal worden verzonden. Maar men kan wel, ook bij de bestaande regeling, dus ook zonder dat de vrijdom nog is afgeschaft, op verschillende dagen steekproeven laten doen en daardoor bepalen wat ongeveer moet worden aangevraagd. Men kan dan, zoo dit noodig blijkt, een volgend jaar de vergoeding hooger of lager stellen. De Regeering is waarlijk niet zoo beschroomd voor overschrijding van begrootingsposten, en hier zou het een volkomen vergeeflijk geval zijn. Zoo noodig zou het ook kunnen door een begrooting met, al of niet tusschen andere artikelen in, een memoriepost er op in te dienen. Ware die aangenomen, dan zou in beginsel de toestemming van beide Kamers verzekerd zijn. Verwonderlijk dat men dit middel om de belofte na te komen, niet heeft weten te bedenken.

Dan het volgende argument van den Minister, nl.:

„Ook al wordt de portvrijdom afgeschaft vóór den datum van behandeling der bedoelde suppletore begrooting, zoo blijft onverkort de zeggenschap van de Staten-Generaal over de wijze, waarop de bedoelde bedragen op elke begrooting over de artikelen zullen worden verdeeld, al moet het totale bedrag uiteraard, als zijnde — zeker voor het jaar 1922 — moeilijk voor controle vatbaar, als juist worden aangenomen.”

Natuurlijk, de louter formeele verrekening tusschen de Departementen onderling en de verhouding dáárin kan men naar believen regelen, maar wat de substantieele vraag betreft van overname van de kosten der gemeentebesturen, blijven de Staten-Generaal bevoegd deze vergoeding desgewenscht geheel te weigeren, en zolang dat niet vaststaat mag deze geheele bepaling niet worden ingevoerd.

Wanneer de Minister nu daarop in zijn antwoord verder laat volgen, gelijk geschiedt, dat er toch zoovele voordeelen aan afschaffing van den portvrijdom zijn verbonden, en zooveel nadeelen aan het uitstel, en dit ons breedvoerig uitschildert, merk ik op, dat dit alles op het oogenblik niet meer ter zake doet. Somt de Minister vele voordeelen op van de opheffing van den portvrijdom, ik zou er tegenover kunnen stellen, dat ik, ofschoon principieel voorstander van die opheffing, toch meen, dat de formalistische practijk, zooals die reeds gebleken is, daaraan veel van het bekoorlijke ontnemt. Het is mij bitter tegengevallen dat de heeren nog hun liefde blijken verpaid te hebben aan het gewichtige plakken van zegeltjes van verschillende kleur en wat dies meer zij.

Maar dit alles doet niet ter zake. Het oogenblik, om de bediscussieeren of de portvrijdom al dan niet zal blijven bestaan, is voorbij, was daar, en er is gebruik van gemaakt, toen de wet zelf gevoterd werd. Thans echter gaat het alleen over de vraag, of de Minister mag zeggen: ik heb spijt van mijn toezegging, en daarom trek ik ze in. Doch het maakt een bijna kinderachtigen indruk, uit te roepen en toe te lichten: wat is het toch jammer, dat ik dat toenmaals beloofd heb!

Nu voert de Minister aan, dat met deze regeling instemming is betuigd door den vertegenwoordiger van de Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten. Waarmee heeft die vertegenwoordiger instemming betuigd? Met den formeelen kant van de zaak? Dat is mij onverschillig. Of heeft hij instemming betuigd met de overneming van de kosten van de gemeenten door het Rijk? Dat kan hij niet. Wat hebben wij dan aan die vermelding? Wij hebben in dezen niets te maken met den vertegenwoordiger van de Vereeniging van Nederlandsche gemeenten; de vertegenwoordigster van de Nederlandsche gemeenten is de Volksvertegenwoordiging, en die heeft andere waarborgen geëischt dan een circulaire, dan een overleg van hoofdamttenaren.

10de VERGADERING. — 22 DECEMBER 1921.

Interpellatie-van Embden.

(van Embden.)

Wanneer deze bepalingen op 1 Januari a.s. worden ingevoerd, met terzijdestelling van de belofte, die voorwaarde was voor de aanneming van het wetsontwerp, bezitten wij voorschijnlijk niet anders dan de toezegging van den Minister Ruys de Beerenbrouck, dat hij bereid is, die posten op de begrooting te brengen. Die toezegging is niet voldoende. Ieder mensch is sterfelijk. De Minister van Binnenlandsche Zaken kan, om welke reden ook, zijn ambt binnenkort neerleggen. De Tweede Kamer kan te zijner tijd weigeren deze posten op de begrooting te brengen en wat dezer dagen in de Tweede Kamer is geschied, werpt misschien schaduwen daarvan reeds vooruit. De motie-van Beresteyn toch, die verzocht opschorting van de opheffing, is daar met groote meerderheid verworpen.

Nu bewijst dat nog niet volstrekt zeker, dat de Tweede Kamer niet bereid zal zijn, om deze bedragen op de begrooting te brengen of de wetten aan te nemen, maar het doet zulks toch vreezen.

Er komt bij — ik aarzel het, dit te zeggen, omdat het wat cru lijkt en weinig vleidend klinkt voor den Minister van Binnenlandsche Zaken, maar de situatie is zoo, dat ik het moet zeggen —: het is denkbaar, dat het stelsel van den Minister van Waterstaat school maakt, en dat de Minister van Binnenlandsche Zaken ons bij nadere overweging komt uitleggen, dat zijn toezegging zoo nadeelig is voor de Rijksfinancien, dat hij zijn belofte berouwt, en ze daarom terugneemt!

Beter dan iets anders moet deze vergelijking den Minister van Waterstaat toch doen inzien, dat zijn positie onhoudbaar is. Ik maak een bijna ontoelaatbare veronderstelling aangaande den Minister van Binnenlandsche Zaken, en toch ware dit precies hetzelfde als zijn ambtgenoot van Waterstaat op het oogenblik schijnt te doen: het terugnemen van een belofte, die voorwaarde is geweest voor de aanneming van een wetsontwerp. Ziet de Minister nu niet, in welk een impasse hij zich heeft begeven?

En laat hij niet in den trant van de stukken, die wij reeds van hem ontvingen, straks probeeren aan te toonen, dat er misschien nog wel iets van te maken is en dat niet indienen eigenlijk hetzelfde is als indienen. Ik doe een beroep op den Minister, om ruiterslijk te erkennen, dat 's Lands zaken niet mogen worden geregeerd naar de theorie van het scrap of paper. Laat hij erkennen, dat hij zijn belofte aan de Eerste Kamer niet kan intrekken.

Nog is de Minister op den weg van ruiterslijke erkenning van ongelijk niet aangeland. Ik leid dat ook af uit het voor mij onbegrijpelijke antwoord, dat hij gegeven heeft aan den heer van Beresteyn in de Tweede Kamer, bij de behandeling van diens motie. Door hetgeen de Minister toen betoogde, heeft hij de onmogelijkheid van zijn positie in scherp licht gesteld. Op blz. 1136 van de *Handelingen* van die Kamer zegt de Minister:

„Indien de Kamer evenwel — de Tweede Kamer dus — ondanks dat er dergelijke verliezen het gevolg van zullen zijn, er toch prijs op blijft stellen, dat die maatregel niet zal worden ingevoerd vóór de totstandkoming van de suppletioire begrootingen, welnu, dan zal ik natuurlijk de toezegging, die ik aan de Eerste Kamer heb gedaan, gestand doen en niet tot invoering overgaan, voordat die suppletioire begrootingen zullen zijn aangenomen.”

Ik merk eerst even op, dat de Minister, door de woorden te bezigen „zullen zijn aangenomen”, eventueel aanvaardt de ruime, de loyale uitlegging van de belofte. Dit in het voorbijgaan. Maar nu de positie zelf. Hij zegt: „indien de Tweede Kamer deze motie aanneemt, — zij is niet aangenomen — dan houd ik natuurlijk mijn belofte aan de Eerste Kamer.” Hoe nu? Houdt hij beloften aan de Eerste Kamer alleen, als de Tweede Kamer voor ons opkomt? Maar dan begrijp ik het woord „natuurlijk” nog zooveel te minder. Het is alles een in- en uitpraten. Naar deze opvatting van den Minister is dus nu de Regeering weer vrij, de motie toch is door de Tweede Kamer verworpen!

Hoe men het ook bekijkt, de Minister heeft zich aan alle

(van Embden e. a.)

kanten vastgewerkt. Ik vraag hem dan ook nogmaals: keer terug tot den weg van samenwerking met de Kamer te goeder trouw. De intrekking van de uitdrukkelijke belofte, voorwaarde voor de aanneming van een wet, kan niet door den beugel. Het is een ontkennen van een bona fide samenwerking, dat zou moeten worden getroffen door het scherpste middel waarover de Kamer beschikt.

Maar ik betreed dien weg ongaarne, en hoop, dat de Minister bij nader inzien de onhoudbaarheid van zijn afwijking erkennen zal. Vooral ga hij niet opnieuw zijn toezegging interpreteren en „deuteln”; er is maar één weg, een rondborstige erkenning, dat zijn laatste standpunt onjuist is geweest.

Mitsdien, Mijnheer de Voorzitter, van elke andere uitspraak thans afziend, vat ik mijn opmerkingen samen in deze vragen, welke ik den Minister bereids gisteren heb ter hand gesteld:

1. Is de Minister van Waterstaat bereid te verklaren:
 1. dat de opvattingen, ontwikkeld in zijn brief van 28 November jl. aan den heer Voorzitter der Eerste Kamer en in zijn antwoord, onder n°. 32 ingezonden op de door mij gestelde korte vraag, bij nader inzien niet vereenigbaar zijn met de belofte, door hem aan de Eerste Kamer gegeven in haar vergadering van 17 Februari jl.;
 2. dat de nakoming dier belofte, welke voorwaarde is geweest voor de aanneming van het wetsontwerp in quaestie, zonder meer moet vaststaan;
 3. dat mitsdien de ontworpen afschaffing van den portvrijdom op 1 Januari a.s. geen voortgang zal hebben?

De Voorzitter: Is de heer Minister van Waterstaat bereid onmiddellijk de gedane vragen te beantwoorden?

De heer König, Minister van Waterstaat: Ja, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan is het woord aan den Minister van Waterstaat.

De heer König, Minister van Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet beginnen met terug te wijzen het verwijt, alsof ik zou hebben teruggenomen of verbroken de toezegging, die ik aan deze Kamer heb gedaan, dat de afschaffing van den portvrijdom niet zou worden ingevoerd, voordat de suppletioire begrootingen zouden zijn aangenomen.

Het schrijven, dat ik 23 Februari tot deze Kamer heb gericht, heeft de bedoeling gehad, de Kamer zich eerst te doen uitspreken, zoowel wat betreft de regeling over, als wat betreft mijn voornemen, om met 1 Januari de afschaffing van den portvrijdom in te voeren.

Ik herhaal wat ik in de Tweede Kamer heb gezegd, dat, indien blijkt, dat de Eerste Kamer niet akkoord gaat met mijn voornemen om de afschaffing van portvrijdom met 1 Januari 1922 in te voeren, ik dan zonder eenig voorbehoud zal nakomen de toezegging, die ik gedaan heb.

Mijn schrijven van 28 November heeft geen ander doel gehad, dan de Kamer daartoe de gelegenheid te geven. Ik had mij voorgesteld, dat, indien noch door de Tweede Kamer, noch door de Eerste Kamer eenig bezwaar zou zijn gemaakt, ik dan stilzwijgend instemming daarmee zou kunnen aannemen. Het verwijt, dat mij wordt gemaakt, zou gegrond zijn geweest, indien ik had geschreven aan de Kamers: met 1 Januari wordt de afschaffing van den portvrijdom ingevoerd. Maar ik heb slechts de bedoeling gehad om dit te doen. En waarom had ik deze bedoeling? Het opmaken van de regeling voor de afschaffing van den portvrijdom heeft, zooals ook de heer van Embden heeft gezegd, veel langer geduurd dan mij lief was; er zijn allerlei besprekingen moeten gevoerd worden; daardoor hebben wij eenige maanden verloren en wij zullen nog meer maanden verliezen, indien nog eerst bij suppletioire begrooting voor de verschillende Departementen de voor de afschaffing noodige bedragen moeten worden aangevraagd.

(Minister König.)

Men verliese niet uit het oog, dat de afschaffing van den portvrijdom niet alleen ten doel heeft op min of meer juiste wijze in geld te waardeeren de diensten, door het postbedrijf aan verschillende Rijksinstellingen bewezen, maar dat daaruit ook gevonden worden directe inkomsten voor het Rijk.

En dat die inkomsten niet onaanzienlijk zijn, werd mij nog dezer dagen ongevraagd bewezen door brieven, ontvangende van waterschapsbesturen, die er op wezen, dat afschaffing van portvrijdom voor hen niet onbelangrijke financieele gevolgen zou hebben. Ik wil er een gedeelte uit voorlezen, omdat ze, beter dan ik het zou kunnen doen, het noodzakelijke en gewenschte van spoedige invoering van die afschaffing aantoonen. Een waterschap schrijft mij het volgende:

„Deze aangelegenheid is, vooral voor de groote waterschappen, van zeer veel belang, en wij veroorloven ons, er op te wijzen, dat de opheffing van den portvrijdom voor ons waterschap ver strekkende financieele gevolgen zou hebben. Immers, — behalve de eigen correspondentie met de polders, binnen ons waterschap gelegen, met andere publiekrechtelijke lichamen, met instellingen en particulieren — wordt de geheele briefwisseling van Gedeputeerde Staten met deze, binnen ons waterschap gelegen polders, door bemiddeling van dit waterschap gevoerd. Onder de eigen correspondentie neemt die omtrent de rekeningen en begrotingen der polders een belangrijke plaats in. Die rekeningen, met de bijlagen, vormen meestal groote, zware pakketten, terwijl verscheidene in kisten aankomen en weer teruggezonden worden. Alleen reeds de frankeeringskosten voor deze rekeningen en begrotingen, — welke vaak eerst na briefwisseling met den betrokken polder, gepaard gaande met het heen en weer zenden van die stukken voor het daarin aanbrengen van de noodige verbeteringen worden goedgekeurd, — zouden ieder jaar voor ons waterschap een aanzienlijk bedrag vergen, en dit geldt evenzeer voor de polders, binnen ons waterschap gelegen.”

En een ander waterschap schrijft:

„Wij veroorloven ons, ter toelichting van ons verzoek, er de aandacht op te vestigen, dat de portvrije correspondentie van ons waterschap zeer omvangrijk is, doordat de leden van het bestuur en de ambtenaren in het waterschap verspreid woonachtig zijn, en voorts een zeer drukke correspondentie wordt onderhouden met Gedeputeerde Staten en de talrijke onder ons waterschap ressorteerende polders, alsmede met de in het waterschap gelegen gemeenten.

Lijvige dossiers worden in verband hiermede herhaaldelijk aan de posterijen toevertrouwd.”

Mijnheer de Voorzitter! Hieruit blijkt duidelijk, dat tot dusver het Staatsbedrijf van de posterijen diensten heeft verricht ten voordeele van waterschappen, en hetzelfde geldt van provinciale besturen.

Ik stel mij op het standpunt, dat het niet aangaat om de belastingschuldigen van het geheele Rijk te laten betalen de correspondentie, die door verschillende waterschappen gevoerd wordt. Er is op het oogmerk bij het Staatsbedrijf van de posterijen een aanzienlijk tekort, dat op twee manieren te verbeteren is: of door de belastingschuldigen van het geheele Rijk meer te laten betalen, of door de ingezetenen van de waterschappen, de bewoners van de polders, in dat tekort te laten bijdragen door hen te laten betalen voor het vervoer van de correspondentie, die te hunnen behoeve wordt gevoerd. Ik stel mij op het laatste standpunt, want ik vind dat een eerlijke verdeling van lasten.

Ik meen hiermede te hebben aangetoond, dat belangrijke baten zullen verloren gaan, indien de invoering van de afschaffing van den portvrijdom niet met 1 Januari plaats heeft. Het is dan ook de bedoeling van mijn schrijven geweest om ontslagen te worden van mijn belofte. Is de Eerste Kamer daartoe niet bereid, dan zal de afschaffing niet met 1 Januari worden ingevoerd, doch, waar herhaaldelijk wordt aangedrongen op bezuiniging en vermeerdering van de

(Minister König e. a.)

inkomsten van het Rijk, heb ik gemeend deze poging te moeten aanwenden. Het was voor mij gemakkelijker geweest als ik de zaak gelaten had, zooals zij was, maar dan waren deze inkomsten voor het Rijk verloren gegaan, en om dit te voorkomen heb ik de Eerste Kamer in de gelegenheid willen stellen mij van mijn belofte te ontslaan.

De heer van Embden: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet anders zeggen dan dat ik zeer teleurgesteld ben door de houding van den Minister. Het heeft mij pijnlijk aangedaan, dat hij nog eens de m.rites van afschaffing van den portvrijdom heeft staan uiteenzetten, terwijl het er hier toch alleen om gaat, of hij niet een belofte eenzijdig heeft teruggenomen, die gegeven was om de wet er door te krijgen.

De Minister zegt: ja, dat mocht wel wegens de bepaalde manier waarop ik het deed, door kennisgeving n. l. aan den Voorzitter der Kamer. Dus wanneer men contractueel verbintenis maakt, zou de eene partij maar op zekeren, onverwachten datum bij de andere partij een briefje in de bus hebben te doen, luidend: wanneer gij niet binnen een maand iets van u laat hooren, neem ik aan dat ik van mijn belofte ben ontslagen, om dat effect te bereiken? En 's Ministers brief behelste nog niet eens die uitdrukkelijke waarschuwing!

En al ware dat zoo, dan zou die kennisgeving den inhoud der verbintenis toch minstens naar waarheid moeten schilderen. Maar de circulaire van den Minister deed dat niet. Ik heb haar niet anders dan misleidend kunnen noemen, daar zij een geheel valsch beeld gaf van de wijze, waarop de wet is aangenomen. Ik herinner er nogmaals aan: 12 sprekers in 33 termijnen vrijwel allen tegen, niemand voor; het past niet, dit uit te beelden met: enkele leden hadden bezwaren! Nog erger is het, melding te maken van een belofte van kennisgeving, die niet aanvaard werd, doch te zwijgen over de belofte van opschorting, die de voorwaarde werd der goedkeuring. In het algemeen kon en moest dit de leden der Kamer er toe brengen de zaak maar te laten loopen. Men let ook niet op alles. Ik had er in deze een practische ervaring van. Een lid, dat de werkzaamheden van de Kamer steeds met zorgvuldigheid pleegt te volgen, bleek in een particulier gesprek noch de in deze gestelde korte vraag, noch het ontvangen antwoord te hebben opgemerkt. 's Ministers stelsel dus: denk er aan, als ge u in een maand niet roert, ben ik van mijn belofte ontslagen, is, ook bij niet onjuiste inlichting omtrent den inhoud der belofte, geheel onaannemelijk. Ik zou het principieel volkomen onjuist achten, thans door de circulaire of hoe ook, de debatten over afschaffing van den portvrijdom heropend te verklaren. Dat past niet. De Kamer heeft er andere leden bijgekregen, er zijn nu andere leden aanwezig, de wet en de belofte gelden zooals zij toen zijn aangenomen.

Het doet mij verdrietig aan — om geen sterker woord te gebruiken —, dat de Minister niet rechtsomkeert maakt op zijn ongelukkigen weg en niet erkent, verkeerd te hebben gehandeld.

Waar de Minister dat niet gedaan heeft, kan ik maar één ding doen en dat is, de Kamer zich te laten uitspreken, niet over de voor- of nadeelen van den portvrijdom, maar over de vraag, of al dan niet moet worden nagekomen een belofte, door een Minister afgelegd. Ik zal daarvoor een motie indienen. Deze motie zou zeer wel kunnen bevatten een qualificatie van de houding van den Minister. Ik zal dat nalaten. Ik heb er geen behagen in om de zaken op scherpe wegen te leiden, al zouden daarvoor in dit geval redelijke gronden aanwezig zijn. Ik zal mij bepalen tot het zakelijk belang, en dat is een behoorlijke samenwerking van Regeering en Kamer.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de eer in te dienen de motie, die ik hierbij op uw bureau deponeer.

De Voorzitter: Door den heer van Embden wordt voorgesteld de volgende motie:

„De Kamer,

overwegende, dat de zekerheid van de overname door het Rijk van de kosten, welke de opheffing van den portvrijdom voor de gemeentebesturen medebrengt, de voorwaarde is geweest voor hare goedkeuring van de laatste wijziging der Postwet,

(Voorzitter e. a.)

verlangt van den Minister van Waterstaat, dat hij zijn toezegging, in de vergadering van 17 Februari jl. gedaan, door nadere opschorting dier opheffing gestand zal doen."

De heer van der Hoeven: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben teleurgesteld door het antwoord van den Minister. Ik heb tot mijn spijt gehoord de voorlezing van den brief van het hoogheemraadschap Rijnland. Ik heb altijd gemeend bij de behandeling van deze zaak, dat de waterschappen op één lijn zouden worden gesteld met de gemeentebesturen. Er is geen reden, om de porti der waterschappen af te wentelen op een ander lichaam, de provincie, die buiten deze zaak staat.

Ik geef toe, dat misschien in Februari niet duidelijk genoeg is gesproken over de waterschappen. Men heeft toen meer gesproken over de gemeenten. Toch was het toen m. i. de bedoeling, dat de gemeenten en de waterschappen op één lijn gesteld zouden worden. Ik dring er dus bij Zijn Excellentie op aan, dat dit zal blijven geschieden.

De heer van der Feltz: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij nu niet begeven in beschouwingen over de vraag omtrent de wenschelijkheid om den portvrijdom voor de correspondentie van waterschapsbesturen te handhaven, maar zal mij houden aan het standpunt, dat de Kamer in Februari jl. omtrent deze zaak heeft ingenomen.

Wij hebben toen de aanneming van het wetsontwerp afhankelijk gemaakt van de toezegging, dat de kosten van de toekomstige correspondentie der gemeentebesturen zouden komen ten laste van het Departement van Binnenlandsche Zaken.

Ik vraag thans: kan deze Minister nu namens zijn ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken, die indertijd de toezegging daarvoor heeft gedaan, ons de zekere mededeeling doen dat die belofte, ook vóór het in werking treden van het vervallen van den portvrijdom, in vervulling zal gaan? Misschien kan de Minister ons daaromtrent inlichtingen geven, maar nu van dat in vervulling geven tot dusverre niets is gebleken, geloof ik niet, dat wij die toezegging zullen krijgen. Dit is toch wenschelijk: nadat de betrokken wet is aangenomen op de toezegging, dat de kosten, die ten laste van de gemeentebesturen zouden komen, door het Departement van Binnenlandsche Zaken zouden worden overgenomen, moeten wij thans volkomen zekerheid daaromtrent hebben, vóórdat de wet op het punt van portvrijdom wordt uitgevoerd. Die zekerheid hebben wij, naar mijn inzien, gehoord de gehouden discussies, nog niet.

De heer Franssen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou bij deze debatten den heer Minister slechts één vraag willen stellen, nl.: heeft de Minister tijdig en met nadruk bij zijn ambtgenooten aangehouden de indiening van de suppletore begrotingen in quaestie?

Ik stel deze vraag, om mij duidelijk te doen worden, dat dit opnieuw vragen van het gevoelen der Kamer gemotiveerd is.

De heer de Waal Malefijt: Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij genoegen, dat de interpellant zich in zijn motie onthouden heeft van eenige beoordeeling van de gedragslijn die de Minister gevolgd heeft. Het zou zeker tot uitgebreide discussies aanleiding hebben gegeven, wanneer een dergelijke beoordeeling van het gedrag van den Minister in die motie was opgenomen, vooral na het antwoord dat wij van den Minister moesten vernemen. Zooals de motie nu luidt, kan ik er mij volkomen mede vereenigen, omdat deze motie nu alleen uitdrukt datgene, waar het op aankomt, nl. dat de portvrijdom niet zal worden afgeschaft voordat volledige zekerheid verkregen is dat de gemeentebesturen daardoor niet zullen worden gedrukt. Ik weet dat vele leden hier hun stem aan de wet gegeven hebben (ik reken mij zelf onder hun getal) in de onderstelling dat zoodanige zekerheid ons zou worden geschonken, voordat de portvrijdom zou worden afgeschaft. Om deze reden zal ik dan ook mijn stem aan deze motie niet onthouden.

(Vliegen e. a.)

De heer Vliegen: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb, toen de afschaffing van den portvrijdom hier ter sprake was, alleen bezwaar gehad tegen het belasten van de gemeentebesturen met nieuwe uitgaven. Ik voel er in het algemeen veel voor, degenen, die portkosten hebben, die zelf te laten betalen. Ik heb b.v. geen enkel bezwaar tegen afschaffing van den portvrijdom voor de waterschappen.

Waterschappen moeten hun kosten zelf dragen; de bezitters van de gronden, die profiteeren van het werk der waterschappen, moeten zelf de kosten daarvan dragen, de portkosten inbegrepen. En zoo zijn er tal van andere lichamen, voor welke ik tegen de afschaffing van den portvrijdom geen enkel bezwaar heb.

Maar wel heb ik bezwaar om den portvrijdom af te schaffen ten aanzien van de gemeentebesturen, omdat zeker het meerendeel van de portkosten van de gemeentebesturen gevolg zijn van de uitvoering van Rijkswetten. Wanneer wij bijv. nagaan, wat de Militiewet aan porto kost aan de gemeenten en zoo nog tal van andere wetten, dan zou ik durven beweren: de portkosten worden meerendeels veroorzaakt door de uitvoering van de Rijkswetten.

Daarom is de portvrijdom voor de gemeentebesturen geheel iets anders dan voor tal van andere lichamen. En daarom verheugde het mij, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken heeft toegezegd, dat daar dus die portvrijdom niet wordt afgeschaft of de kosten aan de gemeenten zullen worden vergoed. Op welke wijze dat zal geschieden, laat mij koud. Wanneer men de gewone uitkeering aan de gemeenten met een zeker bedrag zou willen verhoogen, in ruil voor dien portvrijdom, zou ik daar geen bezwaar tegen hebben.

Waar hier niets anders wordt gedaan dan het vragen van behoud van portvrijdom of in ruil daartegen een zekerheid, dat van Rijkswegen die kosten aan de gemeentebesturen zullen vergoed worden, heb ik ook geen bezwaar om voor de motie te stemmen. Ik geloof ook, dat wij aan den eisch, dat de gemeentebesturen met deze portkosten niet mogen belast worden, moeten vasthouden.

Om die reden zal ik mijn stem voor deze motie uitbrengen.

De heer König, Minister van Waterstaat: Mijnheer de Voorzitter! Mijn ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken heeft in de vergadering van 17 Februari jl. medegedeeld, dat:

„in afwachting van een nadere regeling van de financiële verhouding tusschen Rijk en gemeenten, de Regering bereid is de afkoopsommen, die de gemeente aan het bedrijf der posterijen verschuldigd zal zijn, voor rekening van het Rijk te nemen.”

Het wil mij voorkomen dat met deze toezegging het vanzelf spreekt dat in de suppletore begrotingen deze toezegging tot uiting zal komen

De heer van Embden: Maar als de Tweede Kamer dien post er uit neemt, wat dan?

De heer König, Minister van Waterstaat: Dan zal de Postwet toch moeten ingevoerd worden en de afschaffing doorgaan.

Wat aangaat de quaestie van den portvrijdom voor waterschappen en voor de provincies, heeft mijn ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken bij die gelegenheid gezegd:

„Ook over de provinciën en waterschappen is in den boezem der Regering van gedachten gewisseld, maar ik zal, hoop ik, den geachten spreker onmiddellijk overtuigen, dat provinciën en waterschappen niet gelijkgesteld kunnen worden met gemeenten, wanneer ik zeg, dat er geen financiële verhouding te regelen is tusschen provinciën en waterschappen enerzijds en het Rijk anderzijds. Het criterium, dat aanwezig was om in zake de gemeenten de door mij medegedeelde oplossing te vinden en daarmede akkoord te gaan, is voor de provinciën en de waterschappen niet aanwezig.”

(Minister König e. a.)

Daarmede is dus voldoende geantwoord op de vraag van den heer van der Hoeven.

Ten slotte herhaal ik: de bedoeling van mijn schrijven van 28 November is geweest aan de Kamer de gelegenheid te geven mij te ontslaan van mijn belofte, omdat dit groot financieel voordeel zou zijn voor het Rijk. Wordt de motie van den heer van Embden aangenomen, dan zal ik haar loyaal uitvoeren, maar zij zal tot schade van het Rijk leiden.

Wat de vraag van den heer Franssen betreft, de in mijn brief uiteengezette regeling is eerst onlangs tot stand gekomen, zoodat ik nog geen gelegenheid heb gehad aan te dringen bij mijn ambtgenooten op het tijdig indienen van suppletore begrotingen.

De heer van Embden: Mijnheer de Voorzitter! Nog deze korte opmerking. Ik geloof, dat de Minister door zijn laatste rede de Kamer juist een krachtig argument heeft gegeven voor aanneming van mijn motie. Ik veroorloofde mij bij interruptie te zeggen: indien de Tweede Kamer door amendement of verwerping van de suppletore begroting de overname van die gelden weigert, wat dan? De Minister antwoordde: ja, dan moet de afschaffing van den portvrijdom toch doorgaan. Dan beschouwt hij zich dus als vrij. Duidelijker kon al niet blijken, dat wij heelemaal niet geholpen zijn door de toezegging van den Minister van Binnenlandsche Zaken. Men houde terdege in het oog, dat de Tweede Kamer over deze zaak nu eenmaal anders denkt dan wij; dat zij ten eerste een amendement tegen de afschaffing heeft verworpen, dat zij ten tweede de wet zonder voorwaarden heeft aangenomen en ten derde een motie tot opschorting heeft verworpen. Maar de Eerste Kamer heeft deze wet niet gewenscht zonder dat het zou vaststaan dat die vergoedingen worden gegeven. Neemt men mijn motie niet aan, dan zal de Minister zich dus eventueel vrij gevoelen om de afschaffing door te voeren. Moge derhalve de Kamer haar eenmaal gekozen standpunt getrouw blijven.

De beraadslaging wordt gesloten.

De motie van den heer van Embden wordt in stemming gebracht en met 37 tegen 2 stemmen aangenomen.

Vóór hebben gestemd de heeren van Embden, van Basten Batenburg, van Swaay, Haffmans, Franssen, Fokker, Idenburg, van der Hoeven, Binnerts, Cremer, van der Does de Willebois, Reekers, van den Berg, Dojes, van Houten, van der Feltz, van Nierop, Geertsema, Arntz, Kraus, Beelaerts van Blokland, Mendels, Vliegen, mevr. Pothuis—Smit, de heeren van der Maesen de Sombreff, de Gijsselaar, de Waal Malefijt, Bergsma, van Lanschot, Slingenbergh, Smeenge, Anema, van der Lande, Verheijen, de Boer, van Wassenaer van Catwijk en de Voorzitter.

Tegen hebben gestemd de heeren de Vos van Steenwijk en Michiels van Kessenich.

Afwezig waren bij deze stemming de heeren Blomjous, Gilissen, van Kol, Bosch van Oud-Amelisweerd, Smits en van Loon.

De Voorzitter: Namens de Kamer zeg ik den Minister dank voor de verstrekte inlichtingen.

Aangezien de Minister van Binnenlandsche Zaken zich in de Tweede Kamer bevindt, stel ik voor de behandeling van wetsontwerp n°. 265 tot straks aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Behandeling van de volgende ontwerpen van wet:

I. Wijziging van hoofdstuk X A der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1919 (122):

(Geertsema.)

II. Wijziging der Invaliditeitswet (248);

III. Wijziging der Ouderdomswet 1919 (248);

IV. Wijziging van hoofdstuk X A der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1920 (Verschillende onderwerpen) (47).

Deze ontwerpen van wet worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen;

V. Aanvulling en wijziging der Zegelwet 1917 (39).

De heer Geertsema: De Minister zegt in de Memorie van Antwoord: Dit ontwerp beoogt in hoofdzaak drieërlei: 1°. regels om ontduiking tegen te gaan; 2°. invoer van een recht op verzoekschriften tot staatsrechtkeuring en 3°. het herstellen van een „Schönheitsfehler“ in de bestaande wet; het belasten van verkeersstukken, wat eigenlijk reeds lang had moeten gebeuren.

Tegen beide eerstgenoemde punten kan men, na de aangebrachte wijzigingen, moeilijk bezwaar maken en, zooals het ontwerp in de Tweede Kamer en hier werd aanbevolen, scheen het ook niet onbillijk dien „Schönheitsfehler“ ter herstellen, en, nu blijvende versterking der geldmiddelen noodig is, dat ook de in de goederenhandel voorkomende stukken met een laag zegelrecht werden belast. De handel moest zoo weinig mogelijk worden gehinderd. Kleine zendingen moeten niet te zwaar worden belast.

Wanneer men dat zoo hoort, moet ieder wel onder den indruk komen dat het billijk is dat ook die stukken in het vervolg belast worden. Men kan het dus in principe met den Minister eens zijn, maar meenen, zooals ik meen, dat het voorgestelde veel te ver gaat, dat het den handel en het dagelijksch verkeer te veel zal hinderen, dat het te duchten is, dat het verkeer daarvan wel groote nadeelen zal ondervinden. Voor een en ander wensch ik gronden aan te voeren.

Het ontwerp werd in de Tweede Kamer op een laat middag uur behandeld, wat een der sprekers aanleiding gaf te zeggen: „nu de Voorzitter blijkbaar dit ontwerp nog heden wil afdoen — om niet de onparlementaire uitdrukking te gebruiken van afhameren — moet ik mij wel haasten“ en aangenomen met 47 tegen 28 stemmen.

Nu men — men is daar ook werkelijk overbelast aan de overzijde van het Binnenhof — zoo weinig aandacht heeft geschonken aan sommige bepalingen dezer wet, die zeer diep ingrijpt in handel, kleinhandel, industrie en het dagelijksch leven, dienen wij het hier wel te doen, al erken ik gaarne de juistheid van hetgeen de Minister van Binnenlandsche Zaken dezer dagen zeide, dat het meer de taak dezer Kamer is de wetsontwerpen in hun geheel te bezien.

Ik zal mij bepalen tot één hoofdstuk — de voorgestelde regeling van het zegelrecht van vrachtbrieven enz. — Hoofdstuk III B, artt. 40f tot en met j.

Hoe is deze zaak nu geregeld na de geruststellende woorden van den Minister en van de Memorie van Toelichting en van onze Memorie van Antwoord?

Volgens artikel 40f zijn aan een vast recht van f 0,25 onderworpen alle cognossemten, vrachtbrieven en vrachtl ijsten en 2°. de bewijzen van ontvangst van vervoerde goederen, afgegeven door of voor hem aan wien die goederen verzonden of afgeleverd zijn.

Alle onder die beide rubrieken genoemde stukken zijn aan dit zegelrecht onderworpen, onverschillig in welken vorm zij zijn opgemaakt, al was het in dien van bericht of brief, zelfs als deze stukken wegens niet-onderteekening of om andere reden in rechten niet kunnen dienen tot schriftelijk bewijs.

Vrij zijn de bewijzen van ontvangst op behoorlijk gezegelde stukken en die zelfde bewijzen, indien de vracht minder dan f 10 bedraagt.

Vrijdom dus wanneer vrachtbrief en ontvangstbewijs zich op één of bij elkaar behorende stukken bevinden. Dat zijn de kaarten van den postpakketdienst en de bestelgoederen van de spoor. Aan den eenen kant het adres en aan de andere zijde teekent de ontvanger der goederen af. Postpakket is vrij,